

“ V nas deluje vgrajeni notranji zakon, čista narava človeka, nepopustljiva jasnost o tem, kdaj se varamo o lastnih namenih. Ta zakon lahko seveda kršimo in vedno lahko izberemo pot krivičnosti, ker pravičnost ni nagon ali avtomatizem. Je samo možnost, po kateri hrepeni naš najčistejši del, ki podpira našo izpolnjenost.

“ Nihče v družini drugega ne sili, naj odstopa od tega, kar vidi in čuti – to je osnova čuta pravičnosti: dovoljena je resnica. Med drugim je to tudi demokracija v malem, zametek demokratične družbe, v kateri imajo ljudje pravico videti, kaj se res dogaja brez prikrivanja in preimenovanja dejstev v kaj drugega.

koriščajo. Pravičnost zna varovati svoje meje in svoje dragocenosti, ker prevzema odgovornost za svojo zemljo, da tako rečem. Naivni poštenjaki nimajo moči delovanja, celo škoditi znajo v svoji omejenosti, ko gre za spopadanje z velikimi plenilci in s starimi, nezavednimi prepričanji o tem, kaj je dovoljeno storiti za samoobrambo in kaj ni. V sebi nosimo staro, rodovno zadržanost pred svetom bogatih, objestnih in mogočnih, kot da tja ne sodimo, ne smemo posegati in tistemu nismo kos. Kot da poštenje narekuje, naj se omejimo na svoj mali prostor in naj ne gledamo visoko gor in za kulise, kjer pa se nekdo igra z našimi življenji.

Poštenje mora biti zelo subtilna zadeva ...
Naj navedem dva primera. Eden od dveh dekčkov v trgovini nekaj ukrade. Kaj je pošteno, da

stori fant, ki vidi svojega prijatelja pri kraji? Ga pregovori, da ukradeno vrne, sam vrne ukradeno, če drugi noče, pove staršem, molči in premisli? Naj se naredi, kakor da ni nič videl, ker ve, da bodo prijatelja doma pretepli, če izvejo? Naj upošteva, da mu je prijatelj že večkrat nesebično pomagal? Pravičnost ni nekaj objektivnega, kar izpeljemo s spoštovanjem pravil, ampak veliko več. Je sad iskrenega poglobljanja, ko iščemo, kaj je čisto glede na našo osebno zgodbo, glede na okoliščine in odnos z drugim. Še moja otroška izkušnja: ko sem pri spovedi dobila za pokoro, naj nekaj zmolim za osebo, ki sem jo prizadela, mi niso rekli, da je nujno tudi poravnati, narediti za drugega kaj, kar ga potolaži, najti dejanje, ki celi, vrača, zdravi. Kesanje samo še nič ne pomaga drugemu, ki je trpel zaradi mene ali je bil oškodovan. Se ustaviti pri

kesanju, če potem ne sledijo dejanja poravnave, je prvi korak v sprenevedanje.

Pravičnost torej zahteva soočenje s seboj na zelo globoki ravni.

Pravično življenje ne pomeni le, da nikoli ne kršim zakona, da vse plačam, da ne kradem in ne izdajam. Bistveno je vprašanje, ali razpoznavam lastno sprenevedanje, saj seme te drže vsakdo nosi v sebi. Naj omenim primer Steva Jobsa, ki je lastnim otrokom preprečeval dostop do pametnega telefona, množice pa prepričeval, da je človek brez te neobhodno potrebne naprave izključen iz sodobnega sveta. Dobro je vedel, da bodo njegovo stvaritev kupovali tudi mladoletni in seveda starši za otroke. Takih primerov je nešteto. Seveda se ni težko opravičevati pred seboj. Lahko si na primer iz-

delamo sliko o manj bistrih, manj sposobnih in manj pomembnih soljudeh, ki si »po pravičnosti« zaslužijo, da jih izkoriščamo.

Nedavno ste imeli predavanje o pravičnosti do sebe. Kaj mislite s tem? Je mogoče narediti svet pravičnejši, če do sebe nismo pravični? Če se odpovedujemo temu, kar nam po pravičnosti pripada?

Ni mogoče. Pravično do sebe je vedenje, ki varuje naše življenje. Naša dejanja so pravična, če ne uničujemo svojega telesa in darov, če se ne ženemo daleč čez svoje meje. Kultura žrtvovanja ustvarja zagrenjeno skupnost neiskrenih ljudi, ki zadolžujejo druge in precenjujejo svojo sposobnost dajanja. Ne vidijo, kaj jih zares žene. Biti nenehno izčrpani in za to obsojati druge ali sebe kaže, da ne poznamo sile, ki nas je ugrabila. Dajati pravično pomeni dajati v pravi meri in v jasni zavesti, česa smo sposobni, ne da bi se izpraznili. Bistveno je dobro poznati in obvladati svoje nezdrave in zato nepravilne nagibe. Vsak človek je varuh lastnega zdravilnega življenja in zato ima pravico, da ostaja zdrav in duhovno prost ob svojem delu in po njem, da počiva in se obnavlja. Če smo nepravilni do svojega dragocenega življenja, vnašamo v odnose neenakost, neenakopravnost in torej nepravilnost. Zdravilnega življenja se ne naučimo čez noč in sami od sebe. Potrebno se je učiti, se usposobiti za žive, ustvarjalne odnose, v katerih bomo našli podporo, navdih, lojalnost, se naučili samoobrambe, postavljanja mej sebi in drugim. Te kulture pravičnega odnosa do sebe pa pri nas še ni in vzgoja je ne ustvarja. Nihamo med egoizmom, nasiljem in podrejenim odstopanjem od svojih potreb, dopuščamo izkoriščanje in obenem izkoriščamo drug drugega.

Je družba brez kesanja, kot ste nas nekoč označili, sploh sposobna pravičnosti? Kaj pomeni kesati se? Se še znamo?

Kesanje pomeni, da prepoznam storjeno škodo, žalitev, povzročeno bolečino, in da nekaj naredim, da prizadeti sočlovek dobi od mene, kar ga lahko ovrednoti in potolaži. Ne gre za trkanje na prsi in glasno opravičevanje, ampak za to, da v življenju v drugega in v ljubezni ustvarjalno najdem pot po svoji meri in izvirne zamisli za nova dejanja. Drugi morda ne bo sprejel našega kesanja, ne bo sodeloval in ne bo odpustil, a mi si bomo lahko odpustili, ker bomo dali vse od sebe za poravnavo. Pot ustvarjalne poravnave je tisto odkritje Josipe Prebeg, ki je name verjetno najgloblje vplivalo in obrnilo na glavo vse, kar sem vedela o kesanju. Tako sem opazila, da se vsi radi vseprek opravičujejo, obenem pa so nepripravljeni na pot resničnega kesanja in poravnave. Na Veri vase in v Šoli poslušanja, ki jo vodiva skupaj, je iskanje osebne poti za poravnavo v ospredju, ker brez tega osebni razvoj ni mogoč. Spet in spet opažam že vsa leta, koliko je v ljudeh bolečine, zamer in nepravilnih krivic (doživetih in storjenih), ki kot težke verige ovirajo življenjsko izpolnjenost. In kako je zdravilno za nas in svet, ko to odložimo.

Marsikateremu storilcu, kakor sam pove, je teže stopiti pred oči žrtvi in iskreno spregovoriti o svojem hudodelstvu kakor pa prestati zapor. Nimamo kulture prav-

